

Masarykova univerzita	
Fakulta	Filozofická fakulta
Obor řízení	Český jazyk
Uchazeč	doc. PhDr. Klára Osolsobě, Dr.
Pracoviště uchazeče	Filozofická fakulta, Masarykova univerzita
Složení komise	
Předseda	prof. Mgr. Pavel Kosek, Ph.D. <i>Filozofická fakulta, Masarykova univerzita</i>
Členové	prof. RNDr. Jan Hajič, Dr. <i>Univerzita Karlova</i> prof. PhDr. Petr Karlík, CSc. <i>Filozofická fakulta, Masarykova univerzita</i> Prof. Dr. Roland Meyer <i>Humboldtova univerzita v Berlíně</i> prof. Dr. phil. PhDr. Marek Nekula <i>Univerzita Řezno</i>

Hodnocení vědecké / umělecké kvalifikace uchazeče

Paní doc. Klára Osolsobě vystudovala v letech 1982–1987 dvouoborové studium bohemistiky a germanistiky na brněnské Filozofické fakultě (tehdy UJEP). Na téže fakultě získala v roce 1987 na základě vynikajícího prospěchu titul PhDr. a v roce 1996 po úspěšné obhajobě dizertační práce *Algoritmický popis české formální morfologie a strojový slovník češtiny* titul Dr. (tj. tehdejší ekvivalent současného titulu Ph.D.). Na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity pak byla roku 2012 habilitována docentkou, a to na základě habilitační práce *Morfologie českého slovesa a tvoření deverbativ jako problém strojové analýzy češtiny*.

Paní doc. Osolsobě se již od svých vysokoškolských studií zaměřuje na dvě spolu úzce propojené klíčové oblasti, a sice na popis současné české flektivní a derivační morfologie a na tvorbu nástrojů pro její automatické zpracování. Pro tento výzkum získala vynikající školení od prof. Karla Paly, jednoho z průkopníků počítačové lingvistiky v ČR a také zakladatele Centra zpracování přirozeného jazyka při Katedře strojového učení a zpracování dat Fakulty informatiky MU. Metodologicky vyšla z tradice českého (pražského) strukturalismu, tvořivě rozvíjejíc díla klasiků české flektivní a derivační morfologie, jakými byli zejména Miloš Dokulil, Miroslav Komárek a František Čermák.

V počátcích své badatelské činnosti podrobně zpracovala pravidla rozgenerování morfologických tvarů českých slov a jejich morfologické anotace pro strojový slovník češtiny. Souborně své výsledky prezentovala v doktorské práci *Algoritmický popis české formální morfologie a strojový slovník češtiny*. Její výzkum přinesl kromě pravidlového popisu českého tvarosloví strojový morfologický slovník obsahující na 170 000 kmenů, který je dodnes využíván v řadě nástrojů vyvinutých Centrem zpracování přirozeného jazyka na FI MU. Výzkum automatického zpracování české morfologie rozšířila následně o oblast české slovo tvorby, která byla tématem její habilitační práce *Morfologie českého slovesa a tvoření deverbativ jako problém strojové analýzy češtiny*, která vyšla i knižně. V ní se zaměřila na tvoření slovesných tvarů a tvoření vybraných typů deverbativních substantiv a adjektiv, což představuje jednu z nejméně komplikovaných oblastí české morfologie. V knižně publikovaném habilitačním spisu vyšla z dosavadních popisů české morfologie, které po kritickém posouzení využila pro převedení do formální slovo tvorné analýzy a automatického značkování. Pečlivě se věnovala limitům takového přístupu spočívajícím v přegenerování či podgenerování dat. Svůj výzkum empiricky ověřovala na rozsáhlých datových zdrojích – jazykových korpusech. Vybrané výsledky svého bádání v oblasti formálního popisu a automatického zpracování české slovo tvorby publikovala také ve formě samostatných studií, např. jako spoluautorka příspěvků *A Procedure for Word Derivational Processes Concerning Lexicon Extension in Highly Inflected Languages*; *Relations between Formal and Derivational Morphology in Czech*. Za vyvrcholení jejího úsilí o formální popis české slovo tvorby lze jednoznačně považovat její výrazný autorský podíl na reprezentativním díle české deskriptivní derivatologie *Slovník afixů užívaných v češtině*, který vznikl pod vedením J. Šimandla a do kterého zpracovala 21 afixů.

Zájem o automatické zpracování českého jazyka uplatňovala doc. Osolsobě i v dalších oblastech. Spoluautorsky se věnovala frekvenční charakteristice českých flektivních typů (*Frekvence vzorů českých sloves (na materiálu ČNK)*) a využití jazykových korpusů ve výuce češtiny jako cizího jazyka/L2 (*Using data-driven method in teaching Czech as a foreign language*; *Tagset korpusů ČNK z hlediska předpokládané znalosti gramatické terminologie u nerodilých mluvčích (Možnosti a meze využívání korpusů češtiny pro nerodilé mluvčí)*). Samostatně také zkoumala otázky českých hypokoristik (*Hypokoristika v korpusu soukromé korespondence KSK*).

K odbornému profilu paní doc. Osolsobě patří také teoretický zájem o korpusovou lingvistiku, tvorbu specializovaných korpusů a nástrojů pro jazykovou analýzu, jak dokumentuje její knižní publikace *Česká morfologie a korpusy*, která prezentuje české odborné veřejnosti základní metody korpusové lingvistiky. Vybraným teoretickým otázkám užití jazykových korpusů v lingvistickém výzkumu se zvláštním zřetelem k jejich využití pro vylepšení nástrojů automatické analýzy se také věnovala v časopiseckých studiích, např. v kolektivní studii *Parts of Speech in NovaMorf*, a *New Morphological Annotation of Czech*; *Improving Nominalized Adjectives Tagging*. V širších vědeckých týmech rovněž participovala na tvorbě specializovaných korpusů, zejm. těch, které se zachycují mluvené komunikáty anebo psané komunikáty s mluvenostními rysy, jak se lze přesvědčit v jejím příspěvku *Korpus soukromé korespondence (KSK) z hlediska morfologického značkování anebo v kolektivní publikaci Čeština v současné soukromé korespondenci. DOPIŠY – E-MAILY – SMS*; *Morfologické značkování mluvených korpusů, zkušenosti a otevřené otázky, na jejímž vzniku se spolupodílela*.

Své zkušenosti s výzkumem české morfologie, s nástroji jejího automatického zpracování a konečně s prací s jazykovými korpusy zúročila v syntetizujících pracích české jazykovědné bohemistiky, kterými jsou Encyklopedický slovník češtiny, Nový encyklopedický slovník češtiny, Kapitoly z dějin české jazykovědné bohemistiky a Velká akademická gramatika spisovné češtiny, kam přispěla řadou příspěvků tematicky spojenými s českou morfologií a korpusovou lingvistikou.

Výzkumná činnost paní doc. Osolsobě byla zpravidla realizována v tu menších, tu větších vědeckých týmech. Většinou šlo o týmy, které se ustanovily v rámci řešení grantových projektů základního a aplikovaného výzkumu, do kterých byla zapojena v roli členky týmu: Počítačový korpus českých psaných textů, řešitel V. Petkevič (GAČR č. 405/93/0218, úspěšně ukončen v r. 1995); Čeština v jazykovědných pojmech, řešitel P. Karlík (GAČR č. 405/98/0746, úspěšně ukončen v r. 2000); Textové korpusy a lexikální i gramatická základna pro rozvoj češtiny v 21. století, řešitelka E. Hajičová (GAČR č. 405/96/K214, úspěšně ukončen v r. 2001); Současná soukromá korespondence. Vytvoření databáze a zpracování vybraných jevů z pohledu lexikologicko-lexikografického a dialektologického, řešitelka Z. Hladká (GAČR č. 405/03/0248, úspěšně ukončen v r. 2005); Nový encyklopedický slovník češtiny online (Enc-Czech online), řešitel P. Karlík (GAČR č. GAP406/11/0294, úspěšně ukončen v r. 2015); Webový pravopisný, gramatický a typografický korektor pro český jazyk, řešitelka D. Hlaváčková (TAČR TL02000146, úspěšně ukončen 2022). Jak je z přehledu patrné, šlo o týmy budované na klíčových institucích české korpusové lingvistiky, jako jsou Ústav českého národního korpusu a Ústav teoretické a počítačové lingvistiky FF UK, Ústav formální a aplikované lingvistiky MFF UK, Ústav pro jazyk český AV ČR a Katedra strojového učení a zpracování dat FI MU. Schopnost organizovat vědecké týmy tvořené akademiky a doktorskými studenty osvědčuje na domácím Ústavu českého jazyka FFMU, kde je již řadu let hlavní řešitelkou projektů specifického výzkumu.

Z uvedeného představení vědecké kvalifikace paní doc. Osolsobě jasně plyne, že svou dosavadní činností přispěla a přispívá nejen k poznání strukturních vlastností české morfologie, ale také ke vzniku nových nástrojů jejího zkoumání. Ty jsou užívány v řadě aplikací vyvíjených v Centru zpracování přirozeného jazyka FI MU. Zkušenosti s vývojem i užitím těchto nástrojů zúročila svým podílem na návrhu nového morfologického značkování českých korpusů, které jsou pevnou součástí klíčového zdroje dat o současné češtině, tj. Českého národního korpusu. Zkušenosti s vývojem i užitím těchto nástrojů zúročila svým podílem na návrhu nového morfologického značkování českých korpusů které jsou pevnou součástí klíčového zdroje dat o současné češtině, tj. Českého národního korpusu. Primárním zaměřením na výstředně národní vědecké téma odpovídá její publikační činnost zaměřená spíše na tradiční typy publikačních výsledků, jako jsou monografie, kolektivní monografie, český recenzovaný časopis a postkonferenční sborník. U těchto publikací dosahuje patřičného ohlasu vědeckou komunitou, jak o tom svědčí předložený soupis citací jejích prací. Rozsah a množství jejích publikací plně odpovídá profilu uchazeče o jmenovací řízení, jak je vyžadován Opatřením Filozofické fakulty Masarykovy univerzity č. 8/2021: Požadavky a kritéria pro habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem. Paní doc. Osolsobě samostatně vydala 2 knižní monografie, přispěla kapitolami do 7 kolektivních monografií (u 2 v roli spoluautorky), publikovala 8 článků v časopisech indexovaných v databázi SCOPUS (u 7 v roli spoluautorky), 13 článků v ostatních recenzovaných časopisech (u 3 v roli spoluautorky) a 23 článků ve sbornících (u 9 v roli spoluautorky). 11 studií publikovala v angličtině a němčině. Editovala 2 anglické postkonferenční sborníky. Přednesla 27 vyžádaných přednášek v ČR, na Slovensku a v SRN, aktivně se zúčastnila 25 konferencí v ČR, na Slovensku, v Polsku, v Maďarsku a ve Španělsku. Spoluautorsky se podílela na 2 technických zprávách. Nadto publikovala více než 100 encyklopedických hesel.

Závěr: Vědecká / umělecká kvalifikace uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na uchazeče v rámci řízení na jmenování profesorem v oboru Český jazyk.

Hodnocení pedagogické způsobilosti uchazeče

Akademická profesní dráha paní doc. Osolsobě je celoživotně spjata s jazykovědnou bohemistikou na brněnské Filozofické fakultě, kde s přestávkami vyplněnými mateřskými/rodičovskými povinnostmi působí od roku 1987. Představuje ten typ vysokoškolského učitele, jehož výuka vychází z hluboké znalosti oboru založené na vlastní vědeckovýzkumné činnosti. V souladu se svým odborným zaměřením zajišťuje především výuku předmětů současného českého jazyka a korpusové lingvistiky, a to v studijních programech všech stupňů: v bakalářských a magisterských programech Počítačové lingvistiky a Českého jazyka a literatury a v doktorském programu Českého jazyka. Vede semináře a přednáší o současné české morfologii, o zkoumání morfologické stavby jazyka na základě korpusů, o algoritmickém popisu jazyka, o kritické práci s daty či experimentální a empirické lingvistice. O tom, že dovede zaujmout studenty svými bohatými znalostmi a zajímavě podanou výukou, svědčí 19 bakalářských prací, 15 magisterských diplomových prací a 3 doktorské disertace, které vznikly a byly úspěšně obhájeny pod jeho vedením.

Její zásadní podíl na rozvoji pedagogické činnosti domácí Filozofické fakulty MU se projevil v tom, že byla jednou z akterek akreditace bakalářského a navazujícího magisterského programu Počítačová lingvistika a reakreditace doktorského programu Český jazyk. Byla rovněž zapojena do projektu přeměny filologických doktorských programů FFMU a v jeho rámci spoluiniciovala vznik specializace Experimentální a aplikovaná lingvistika. Nyní je garantkou NMgr. programu Počítačová lingvistika a Ph.D. programu Český jazyk.

Pedagogické působení paní doc. Osolsobě dosvědčuje to, že je spoluautorkou 1 učebnice počítačové lingvistiky a 3 e-learningových kurzů.

Závěr: Pedagogická způsobilost uchazeče **odpovídá** požadavkům standardně kladeným na uchazeče v rámci řízení na jmenování profesorem v oboru Český jazyk.

Hodnocení uchazeče jako význačné a uznávané vědecké / umělecké osobnosti v daném oboru

Paní doc. Osolsobě se během své profesní kariéry stala spoluaktérkou dynamického rozvoje oboru české korpusové lingvistiky, na jehož rozvoji se podílela jak na úrovni popisu, tak automatického zpracování české flektivní a derivační morfologie. Výsledky jejího bádání jsou stále používány v Českém národním korpusu, reprezentativním souboru dat o českém jazyce. Svě zkušenosti s korpusovou lingvistikou, tj. v ČR se nově etablovujícím lingvistickým směrem, dokázala přenést do přípravy nových specializovaných předmětů, nových specializačních plánů či nových studijních programů počítačové lingvistiky a do školení doktorských studentů. Díky tomu se jí povedlo etablovat korpusovou

lingvistiku jakou pevnou součástí lingvistického výzkumu na FFMU. Jako autorka algoritmických analytických přístupů ke korpusovým datům vytvořila na FFMU svou vlastní školu české korpusové lingvistiky.

Paní doc. Osolsobě patří k respektovaným vědeckým osobnostem doma i v zahraničí. Její renomé respektované vědecké osobnosti se reflektuje v tom, že je členkou 4 oborových rad následujících doktorských studijních programů: Korpusová a teoretická lingvistika (FF Univerzity Karlovy), Didaktika českého jazyka (PedF Univerzity Karlovy), Český jazyk (FF Ostravské univerzity a FF Univerzity Palackého). V oblasti české morfologie a korpusové lingvistiky byla rovněž posuzovatelkou 13 českých doktorských dizertačních prací a 1 práce habilitační (obhájených na FF a FI Masarykovy univerzity, FF Univerzity Karlovy a FF Univerzity Komenského). Její čelní pozici v české počítačové a korpusové lingvistice ilustruje to, že je od r. 2009 členkou prestižní Komise pro studium gramatické stavby slovanských jazyků při Českém komitétu slavistů. V tomto grémiu reprezentuje českou empiricky založenou lingvistiku na mezinárodním fóru. Její mezinárodní význam také ilustruje členství v programovém výboru prestižní mezinárodní korpusové konference SLOVKO, konané periodicky v Bratislavě. Odborná činnost paní doc. Osolsobě byla oceněna na MU, kde získala společně s paní dr. Hlaváčkovou Ocenění MUNI Scientist 2020.

Závěr: Uchazeč je význačnou a uznávanou vědeckou osobností v daném oboru. Významně se **zasluhuje** o profilování a rozvoj tohoto oboru. **Představuje** jednu z vůdčích osobností vědecké školy nebo výzkumného týmu v oboru.

Výsledek tajného hlasování komise

Hlasování se uskutečnilo: elektronicky

Počet členů komise		5
Počet odevzdaných hlasů		5
z toho	kladných	5
	záporných	0

Návrh komise

Na základě výsledku tajného hlasování následujícího po zhodnocení vědecké / umělecké kvalifikace, pedagogické způsobilosti a profilu uchazeče jako význačné a uznávané vědecké osobnosti předkládá komise Vědecké radě Filozofické fakulty Masarykovy univerzity návrh **jmenovat uchazeče profesorem** v oboru Český jazyk.

V Brně dne 27.09.2023

prof. Mgr. Pavel Kosek, Ph.D.

.....